

Karen Blixen

**BABETTE
I DRUGE
SNAŽNE ŽENE**

Izabrala i s danskoga prevela
Đurđica Žlebačić Sørensen

Zagreb, 2024.

**NEISPISANA
STRANICA**

Kod gradskih je vrata po cijele dane sjedila jedna stara žena, kože boje kave, odjevena u crno, i tu zarađivala svoj kruh pripovijedajući priče.

Započela bi:

“Želite čuti priču, dragi gospodine i gospođo? Ah, ja sam ispriповijedala toliko priča, ma više od tisuću, otako sam dopuštala mladićima da oni meni pričaju lijepe priče o crvenoj ruži, o dva bistra planinska jezera i dva nabubrena pupoljka ljiljana, o smrtonosnom stisku četiriju svilenkasto glatkih zmija. Majčina majka, ta predivna žena koja me je često držala u zagrljaju, na kraju je – smežurana kao zimska jabuka, čučeci skvrčena pod velom milostinje – bila ta koja je na sebe preuzela da me podučiti umjetnosti pripovijedanja. Nju je tome podučila majka njezine majke, i obje su bile puno bolje pripovjedačice od mene. No pustimo sad to, narodu to nije važno, jer mi smo njemu sve iste, ali mene najviše poštuje jer ih ja pripovijedam već dvije stotine godina.”

Kad bi je se dobro platilo, raspoložila bi se i nastavila pripovijedanje:

“Kod moje bake, majčine majke”, nastavila bi, “po-
hađala sam strogu školu. ‘Moraš biti vjerna priči’, po-
dučavala me je baka. ‘Budi uvijek i nepokolebljivo vjer-
na priči.’”

‘Zašto to moram biti, bako?’ pitala sam je.

‘Što, zar ti moram sve objašnjavati, ljubopitljiva dje-
vojčice?’ povikala je. ‘A ti bi bila pripovjedačica? E pa
dobro, bit ćeš pripovjedačica! A ja ću ti objasniti! Kad
su ljudi iskreni, uvijek i nepokolebljivo vjerni priči, on-
da na kraju tišina govori. Ondje gdje nema priče, gdje je
nije ni bilo ili se priču iznevjerilo, ondje je tišina samo
praznina – ali kada pripovjedačica utihne, a bila je vjer-
na priči sve do smrti, tada tišina progovara. Eto, djevoj-
čice moja, ili si sada shvatila ili nikada i nećeš!’

A tko nam, kada mi šutimo, pripovijeda priču bo-
lje nego bilo tko od nas? To čini tišina. Gdje se može
pročitati bolja priča nego na predivno otisnutoj stranici
najskupocjenije knjige? Na neispisanoj stranici. Kada
kraljevsko ili viteško pero, prepuno inspiracije, zapiše
svoju priču neprocjenjivom tintom, gdje možemo čitati
još dublje, još slađe, groznije i veselije priče od njih-
vih? Na neispisanoj stranici!”

Starica neko vrijeme nije ništa govorila, samo se
smješkala i mljackala svojim bezubim ustima.

“Mi, pripovjedačice, znamo priču o neispisanoj stra-
nici”, rekla je. “Ne volimo je pričati jer bi među neupu-
ćenima mogla oslabiti našu vjerodostojnost. Ipak, s va-
ma ću napraviti iznimku, draga, ljupka gospođo i gos-
podine velikog srca. Ispričat ću vam je.”

Visoko u plavim planinama Portugala nalazi se samostan sestara karmelićanki, što je izuzetno strog red. U drevna vremena samostan je bio bogat, mnoge sestre bile su plemenitog roda, i tu su se događala čuda. No kroz stoljeća su dame plemenitog roda postajale manje zainteresirane za post i molitvu, velike posjedovne dote prelijevale su se u riznicu samostana, pa danas tek nekoliko anonimnih i skromnih sestara živi samo u jednom krilu ogromne, vlažne zgrade koja izgleda kao da je odlučila postati dio same planine. Ipak, one su i dalje vesele i aktivne. Uživaju u svojim duhovnim meditacijama i rado se bave samo jednim zadatkom koji je nekad, davno, davno, bio jedinstven i neobičan privilegij njihova samostana: uzgajaju naime najfiniji lan i proizvode najizvrsniju portugalsku lanenu tkaninu.

Dugo polje ispod samostana ore se uz pomoć mliječnobijelih volova, a sjeme vješto siju njihove ruke očvrstnule od rada, s blatnom zemljom pod noktima. U vrijeme cvatnje lana cijela dolina postane zračno plava, baš kao boja pregače koju je Blažena Djevica nosila kada je išla pokupiti jaja u kokošinjcu sv. Ane, trenutak prije nego što se arkanđeo Gabrijel snažnim zamahom krila spustio na prag kuće, dok je visoko, visoko gore golub s podignutim vratnim perjem i vibrirajućim krilima stajao poput male, jasne srebrne zvijezde na nebu. Tijekom tog ljetnog mjeseca i kilometrima udaljeni seljaci podizali bi oči prema polju lana i pitali jedni druge: “Je li to samostan uzdignut u nebo? Ili su naše dobre sestriце uspjele prizvati nebo k sebi?”

Poslije, u određeno vrijeme, lan se čupa, čisti i češlja; nakon toga nježna se nit prede, pređa se tka i ispire, a

10 na samom kraju tkanina se širi po travi da bi pobijelila; tada bi se moglo povjerovati da je oko samostanskih zidova pao snijeg. Sve se to odvija s preciznošću i pobožnošću, uz škropljenje i liturgije koje su tajna samostana. Zato je lan, koji bi na leđima malih sivih magaraca izlazio kroz vrata samostana i išao prema gradovima, bio bijel kao cvijet, gladak i nježan kao što su bila moja mala stopala kad sam imala četrnaest godina nakon što bih ih oprala u potoku kako bih išla na ples u selu.

Marljivost je dobra, dragi gospodine i gospođo, pobožnost je dobra, ali prva klica priče mora doći s nekog svetog mjesta izvan same priče. Tako platno iz Convento Velha dobiva na snazi zahvaljujući činjenici, odnosno okolnosti da su prvo laneno sjeme prije sedam stotina godina u Portugal donijeli križari iz same Svete Zemlje.

U *Bibliji*, u Knjizi Jošuinov, može se čitati o zemljama Leka i Mareša, gdje se uzgajao lan. Ja sama ne znam čitati i nikada nisam vidjela tu svetu knjigu. No baka moje bake je kao djevojčica bila miljenica kuće starog židovskog rabina, a znanje koje je primila od njega čuvalo se, prenosilo i pamtilo u našoj obitelji. “Aksa, kći Kalebova, sjašila je s magarca i zavapila svome ocu: ‘Daj mi blagoslov! Kad si mi sada dao zemlju, daj mi i koji izvor vode!’ I on joj dade Gornje i Donje izvore.* A na tim istim zemljama Leka i Mareša poslije su živjele obitelji onih koji su tkali najfiniji lan za skupocjene lanene tkanine za kuću Ašbeja.” Portugalski križar, čiji su preci

* Usp. Još 15,18-19.

[Bilješke su uredničke, osim nekoliko prevoditeljičinih koje su označene s “op. prev.” (op. ur.).]

nekad i sami bili vrsni tkalci lana iz Tomara, prolazeći tim poljima, oduševio se kvalitetom lana te je uzeo vreću sjemena i privezao je za sedlo svojeg konja.

Iz te slučajnosti potekla je povlastica koju je dobio samostan: izrada bračnih plahti za sve mlade princeze iz kraljevske kuće.

Morate znati, draga gospođo i gospodine, ako već ne znate, da je u Portugalu, u jako starim i plemenitim obiteljima, tradicija bila da jutro nakon vjenčanja, a prije predaje jutarnjeg dara, kamerlengo ili veliki domar s balkona palače izvjesi plahtu iz bračne noći i svečano proglasi: "*Virginem eam tenemus*" – "Svjedočimo da je bila djevica". Ta prastara tradicija nigdje nije bila strože poštovana nego u samoj kraljevskoj kući, gdje je opstala sve do pred jedan ljudski vijek. Takva plahta nikada poslije nije bila prana ni upotrebljavana.

No kao priznanje što isporučuje lan svetog podrijetla i kao nagradu za najbolju kakvoću, samostan u planinama imao je još jednu važnu povlasticu: da primi natrag središnji komad snježnobijele plahte koji je svjedočio o časti kraljevske nevjestice.

U visokom glavnom krilu samostana, koje gleda na nepregledan krajolik brežuljaka i dolina, nalazi se dugačka galerija s crno-bijelim mramornim podom. Na zidovima galerije jedan do drugoga vise dugački nizovi teških, pozlaćenih okvira, svaki od njih ukrašen pločicom od čistog zlata na kojoj se nalazi kraljevska kruna i na kojoj je urezano ime princeze: *dona* Christina, *dona* Ines, *dona* Jacintha Lenora, *dona* Maria... U svakom je od tih okvira kvadrat izrezan iz plahte kraljevske prve bračne noći.